

Acésta fóia ese
cate 3 cóle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonéza la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiiu, séu prin posta
séu prin domni co-
lectorii.

Nr. 17.

Brasiovu 1. Septembre 1869.

Anulu II.

Actele adunarei generale tienute in Siomeut'a mare la
10. si 11. Augustu a. 1869.

Cuventulu escel. sale domnului presiedente
Lad. B. Popu.

Stralucita adunare generale! Préonorati domni si frati!

Déca va privi cineva la acést'a adunare stralu-
cita; déca va cautá spre acést'a cununa frumósa de
inteligintia romana; déca va vedea sal'a acést'a ma-
rétia plina de barbati cu sciintie, de barbati culti, a-
tatu din statulu preotiescu, catu si din celu civilu —
nu póte se nu'lu cuprinda mirarea, — ba ei va veni
se nu crédia, cà natiunea aceea, din alu carei sinu
au esitu intr'unu tempu acesti barbati! — cà na-
tiunea aceea, ai carei fii manifestédia atata zelu
intru spriginirea scopului asociatiunei nóstre, — care
e luminarea poporului — cà, dîcu, acea natiune a
potutu se jaca atatia secolu in intunerecu, cà a po-
tutu se géma atatea vécuri in suferintie!

Si totusi durere! e asia domniloru si fratiloru!
Este unu adevéru prea tristu, cà natiunea romana
aruncata in aceste parti resaritene ale Europei a ja-
cutu secolu mai multi in intunerecu si nesciintia si in
aceste a traitu numai díle de suferintie!

Nu voiu se turburu simtiemintele de bucuria, ce
le vediu intiparite in fati'a tuturoru adunati aici la
acést'a serbatóre natiunale, prin reminiscentiele tristu-
lui nostru trecut.

Fie-mi inse iertatu a pausá puçinelu langa acestu
tristu trecut si a intrebá: óre ce a potutu fi caus'a,
cà natiunea romana secolu indelungati a traitu díle
de suferintie? Ce a fostu caus'a, cà natiunea nóstra
a fostu nesocotita de nimene, a fostu batjocuritu chiaru
si prin lege?

Dóra lasítatea, séu trandavi'a, ori dóra lips'a
virtutiloru barbatiesci? Ba nu — neci decatu nu fra-
tiloru! Numai mosii si stramosii locuitoriloru acestui
districtu inca au datu destule probe, cà romanii nu
au fostu lasi, neci au fostu trandavi! Ei cu fratiu loru
de unu sange s'au luptatu totudeauna cu bravura in
contra inamiciloru patriei!

Ce dara a potutu fi caus'a? singuru si singuru
numai lips'a luminei, singuru numai nesciintia, in
care a fostu cufundata natiunea romana prin injuri'a
tempuriloru!

Si cumu ar fi si fostu cu putintia se se lumineze
natiunea romana?

Sciti bine domniloru, cà la fiiu tieraniloru nu li

erá iertatu se invetie la scóla! Sciti bine fratiloru, cà
chiaru si fiiu preotiloru romanesci se rapeau dela scóla,
déca nu erau nobili! Ce minune póte fi dara, déca
intre asemenea impregiurari natiunea romana nu s'a
potutu luminá, ci a jacutu in intunerecu si din caus'a
acést'a a trebuitu se géma in suferintie?!

Dovéd'a cea mai buna si mai invederata, cà nu
lenea, neci lips'a insusiriloru nobile a fostu caus'a
starei deplorabile a natiunei nóstre, este, cà decandu
ni s'au mai largitu catusiele — inpuse atatu corpului
catu si spiritului nostru — intr'unu restimpu scurtu
numai de 20—30 de ani, natiunea acea poreclita si
batjocurita a facutu pasi gigantici in cultura, a fa-
cutu progresu cá neci un'a alta natiune in asemenea
impregiurari.

Déca in secolii trecuti nu aveamu pe nimene, care
se se ingrigésca de midiulóce pentru inaintarea cul-
turei poporului nostru; déca in acele tempuri triste
afara de episcopi si preoti nu erá nimene, care se'si
redice glasulu pentru usiorarea suferintieloru poporu-
lui nostru, — astadi domniloru, scimu si vedemu, cà
unu numeru frumosu de inteliginti — ba potu se
dîcu, mai tóta inteliginti'a romana lucra atatu cu
midiulóce spirituale, catu si materiale pentru inain-
tarea culturei poporului nostru!

Astadi fratiloru! s'a asociatu poterea intelectuale
cu puterea materiale a natiunei nóstre pentru a re-
spandí lumina la poporu, — care se 'i fia, precumu
ii va si fi totudeodata midiulocu spre a'i usiorá su-
ferintiele, si a'lu redicá la o stare mai buna, mai fe-
ricita.

Anulu adeca 1848 a ruptu catusiele de pre cor-
purile nóstre, dara spiritele remanendu totu incatu-
siate, numai dupa catastrof'a dela Solferino au luat
si spiritele nóstre unu sboru mai liberu, si numai
dupace a seceratu victoria, dupace a invinsu princi-
piulu natiunalitateru, li-a succesu la mai multi bar-
bati luminati ai nostri — condusi de amorulu catra
natiunea loru, impinsi de zelulu de a inaintá cultur'a
poporului, — patrinsi de convingerea, cà ce nu póte
unulu séu puçini, aceea potu multi, — li-a succesu,
dîcu, a infintia asociatiunea transilvana romana, care
astadi 'si tiene a 9 adunare generale!

Ací ar fi loculu domniloru, si dóra si oblega-
tiunea mea, a ve pune inaintea ochiloru progresulu,
ce l'a facutu asociatiunea acést'a dela infintiarea ei
pana acuma, precumu si rezultatele, cari s'au ajunsu
prin ea; inse fiinducá, cá se fia esactu, ar trebui se

ve rapescu prea multu tempu cu daun'a altoru obiecte mai momentóse, ce voru veni sub pertractare, si pentrucà despre aceste rezultate 'si póte castigà convingere deplina ori si cine din actele asociatiunei, — me voiú retienca dela enumerarea celoru ce s'au facutu, observandu numai atata, cà déca nu s'a facutu mai multu, déca nu s'a facutu, catu amu fi doritu se se faca, caus'a au fostu singuru numai luptele politice, luptele neinterupte, cari le-au întreprinsu cei mai activi barbati ai nostri pentru eluptarea unei stari mai bune politice pentru natiunea nóstra! Luptele politice nu numai cà ne-au rapitu tempulu, dara au instrainatu si frati de catra frati si mutu'a conlucrare s'a impedeatu! — Luptele politice dara, éra nu nepasarea ne a impedeatu in anii din urma in propasire mai rapede!

Nu mai zelulu si simpathi'a publicului nostru se nu lipsésca, si vomu suplini ce amu neglesu. Cumucà zelulu si simpathi'a nu lipsesce, 'mi ieau voia a ve revocà numai in memoria rivalitatea cea nobile, ce s'a manifestatu acuma e anulu la adunarea gen. tienuta in Gherla, cu ocasiunea defigerei locului pentru tienerea adunarei gen. presente. Zelulu fratiloru nostri din partile Maramurasiului, Satumare, Ugocea si Chioaru a invinsu, si invingerei acesteia avemu de a multiami fratiloru! cà astadi ne vedemu adunati la una serbatóre asia frumósa natiunale pe acelu pamentu, care in tempulu suferintieloru nóstre ne a ajutatu cu barbati nobili, invetiati, cari treceau cá preoti in partile Ardélului; ne aflamu in midiuloculu acelor frati de unu sange, ai caroru mosi si stramosi au ingrasiatu pamentulu acestei tieri cu sangele loru, de si durere! nu intr'alu nostru, ci in interesulu si prosperarea altora!

Aici pe acestu locu mi-ieau voia a me adresa catra toti aceia, cari sunt de pe aici, prin urmare sunt cá acasa, si a'i salutá cu salutare fratiésca din inima sincera cu unu: „bine v'amu gasitu fratiloru!“ Éra pre intréga stralucit'a adunare am onóre a o salutá fratiésce cu unu: bine ati venitu! Bine ati venitu domniloru, spre a ne consultá despre midiulócele, prin cari se inaintamu scopulu asociatiunei nóstre, inaintarea literaturii romane si cultur'a poporului romane! Bine ati venitu fratiloru! la a nou'a adunare generale a acestei asociatiuni!

Prin acést'a amu onóre a dechiará adunarea generale din anulu 1869 de deschisa.

Siomcut'a, 10. Augustu 1869.
(Voru urma).

Din cronic'a lui Michailu Cserei. 1661—1711.

(Continuare).

(Certe mari pentru ranguri si contributiuni.)

Din 1700 Cserei nu are nimicu de pastratu pentru istori'a Transilvaniei. Celelalte le trecemu cu vederea, pentrucà sunt numai nescé afaceri private.

Din an. 1701 insemnamu numai atata, cà unu ingeneru anume Murando, fu trimisu in Transilvani'a spre a conduce cladirea unei fortaretie mari la Sibiu. S'a si lucratu multu la acea fortaretia, pana candu au venitu érasí lumea curutiloru, precumu se va vedea la altu anu mai in diosu. De aci incolo cronicariulu imple paginele acestui anu numai cu cronica straina si cu unele afaceri familiare.

1702. La acestu anu, in carele si de altumentre se pregatí mai cu deadinsulu eruptiunea guerei civile, care tienú pana la 1712, Cserei consemnà din patri'a nóstra mai multe lucruri, pe care se cuvencá se le cunósca toti compatriotii tara diferentia de nationalitate si clase. Pana aci cronicariulu ne spuse multe despre inversiunatele certe religióse ale ardeleniloru; la a. 1702 elu ne mai insira si alte cause de cértá si bajocura, precumu urméza:

„In Transilvani'a lucrurile devenea pre dí ce mergea totu mai critice, pentrucà ei (boierii) din pism'a, ce avea unii asupra altora, isi cará barbatesce titlurile de grafi si baroni dela curte. Intre aceia era unii, cari dupa vechi'a datina buna nu aru fi potutu trai din mosiile loru neci cá nisce boieranasi bunice; cu tóte acestea ei totu asteptau titlulu de marii'a ta. Éra apoi fiinducà acei adevérati boieri fruntasi din vechime nu voia si nici era datori se tituleze cu marii'a ta pe atari tandale de grofsiori, precumu era unii dintre densii, acestia se maniara infricosiatu si se plansera in scrisu atatu la gubernu, catu si la dieta. Gubernulu ne potendu regula contraversi'a dintre ei, o trimise la curtea imperatésca impreuna cu anteactele, cá si cumu curtei imperatesci nu 'iaru fi fostu de ajunsu alte afaceri. Fiinducà acumu ur'a intro boierii fruntasi ajunsese asia departe, nu se potea chiama unii pre altii neci la prandiu, pentrucà nu sciá, pre care dintre densii se'i spele mai antaiu si se'i puna in fruntea mesei, pentrucà toti voia se fia la loculu de frunte*). Imperatulu trimise decretu in

*) „Erdélyben a dolgok naponként sulyosodnak vala, mert egymásra való irigységből a groffi és bárónátusi titulusokat szaporán hordatják vala magoknak az udvartól, némelyek olyanok is, kik a régi jó szokás szerént még jó nemes ember módjára sem élhetnek volna a jószágokból, mégis meg várták a nagyságos titulust. S hogy ama régi igaz jó főemberek olyan gizgaz grofcskák, mint némelyik vala közülök nagyságotlani nem akarták, nem is tartoztak vele, szörnyen haraguttanak, és arrol mind a guberniumnak, mind az országnak írásban panaszt adtanak. A gubernium nem dirimálhatván közöttök a controversiál, feladta a császár udvarában mind azt, mind a praecedentiárol való materiát, mintha nem elég dolga volt volna a császár udvarának. Mert már annyira ment vala a gyűlölség a főrendek között, hogy ebédre sem hihatták egymást, nem tudván, melyiket kell közülök elsőben mosdatni, vagy a főhelyre ültetni, mindenik első akarván lenni etc.“

Multi credu, cà curtea Vienei ar fi inbiétu pe multimea ciorogariiloru din Ardél cu ranguri de grafi si baroni. Cserei inse ne spune, cà ei era, cari le cersia si se certá pentru asemenea secaturi de nimicu. Acestu morbu afurisitu domnesce in acésta tíera nefericita pana in dío'a de astadi in gradu de se póte, mai mare si decatu in Ungari'a. Toti ciocoi si ciorogarii voiescu se fia titulati cu méltoságos séu nagyságos. Not'a comp

ambele acelea cause, cá adica pe grafii si baronii, carii isi castigara rangurile numai deunadi, si nu pórta vreuna functiune inalta. nu numai vechii boieri protipendati (magnatii), dara nece macaru nobilii mai buni (praenobiles) se nu fia datori a'i titula cu marii'a ta, ci se le díca numai asia: jupane grafu, jupane baronu; éra precedentii'a (proedri'a, antaietatea) o regulà curtea asia, cá se se compuna unu catalogu (de boieri) si apoi se aiba antaietatea fiacare dupa vechimea familiei, a titulei si a functiunei inalte*). La mine se afla ambele decrete, din cauza inse, cá voiescu se fiu scurtu, nu le pociu decopia tóte aici; si fara de aceea contraversia dintre boierii protipendati nu se impaciuf, pentrucà le pareu reu, cumucà unii individi vili si lipsiti de merite, numai pentrucà era papistasi, fusera inaintati la functiuni inalte, éra alti adevérati si vechi fii ai patriei, ómeni cu merite, remasera pe din afara.“

„Preste totu inse intre cele trei natiuni inca se escara din caus'a contributiunei (portiunei, birului, darei) multe certe neplacute. Pentrucà imperatulu scutise pe natiunea secuiesca prin diploma atatu de incortelari, cutu si de contributiuni, din cauza, cá ei si in dílele regiloru si principiloru vechi se bucurasera de asemenea privilegiu, era inse obligati se apere pre rege si tíera cu arme. Deci natiunea secuiesca tienenduse in acésta cestiune de diploma, in altu modu nu voiá se contribue, decatu cá luá asupra'si de buna voia pe fiacare anu óresicare suma, candu a diecea, candu a opt'a parte din contributiune. Acésta (scutéla a secuiloru) cadea greu comitatelor; mai virtosu Ioanu Sasulu, judele regescu din Sibiuu ne'ncetatu lucrà, pentrucà libertatea secuiloru se o surpe de 'npreuna cu diplom'a, din care cauza elu scrise proiecte multe atatu la curte, catu si la dieta si la generalulu; éra argumentulu seu era, cá acuma imperatulu nu are trebuintia de armele secuiloru, ci de bani**). Secuimea scrise in contra aceluor proiecte altele, resuffandu tóte argumentele lui Hans Sachs; a lipsitu inse puçinu, si in diet'a din Alb'a-Jul'i'a Hans Sachs era se fia aruncatu pe feréstra afara; atata'i mai amblà gur'a in dieta, pana candu ungurii suparanduse, cativa se si sculara, cá se'lu arunce afara, inse magnatii unguriloru ii domolira cu mare greutate***).“

„Intre comitate si intre sasi inca era mare con-

*) Adica camu precumu este in Chin'a, in Iapani'a, in Indi'a orientala pana in dio'a de astadi. Apoi se te miri, cá Nicolae Bethlen inca numesce pe ardeleni in cronic'a sa prosti si capete seci. Not'a comp.

***) Adevérulu inse era cu totulu altulu, cá adica secuii in dílele lui Apaffi si dupa aceea sub nemti se batea fórte reu si fugea intocma cumu au fugitu de ecsemplu din batali'a dela Zernesci, cumu au fugitu la M. Osiorhoiu in Nov. 1848 de sub comand'a colonelului Zsombori si dupa aceea mai in tóte bataliile din a. 1849. Not'a comp.

****) Fara indoieála, cá acesta era celu mai tare argumentu alu secuiloru si totuodata celu mai usioru de ecsecutatu, adica de a tranti una suta pe unulu din feréstra pe strate. Not'a c.

traversia. Caus'a era, cá sasi avea se platésca contributiune dela una miie cincii sute de porti, éra in comitate se platea dela una miie si ceva preste. Inca decandu venise némtiulu in Transilvani'a, sasi pe tempulu lui Valentinu Frank, carele era jude regescu in Sibiuu pe acelu tempu, indata au si inceputu a intriga, pentrucà se li se stérgea din numerulu portiloru. Atata mai alergara pe la curtea nemtiesca, pana ce li se scadiura duóa sute de porti, éra atunci legara invoieála tare cu comitatele, cumucà nu voru mai cere altu scadiementu. Dupa mórtea lui Valentinu Frank incalecandu calulu primariu Ioanu Sasulu, acesta cu apucaturele sale maiestre sparse invoieála si atatu mai proiectà, atatu mai scrise la curte, pana ce facù, cá se li se mai scada inca trei sute de porti, si asia remasera asupra loru una miie porti, cá si asupra comitatelor; macaru-cà se póte dice in cugetu curatu, cá natiunea sasésca din Transilvani'a ar potea plati portiune induoitu mai mare, decatu comitatele, din cauza, cá ea posiede partea cea mai buna si cea mai manósa a pamentului Transilvaniei, si fiinducà in tóte orasiile se afla dintre ei una multime de profesionisti, carii castiga bani; ei inghitu banii tierעי, éra locutorii comitatelor stau din ómeni saraci, cultivatori de pamentu, si fiinducà acestia sunt constrinsi a iobagi ne'ncetatu la boierii loru, asia ei castiga banii cu greutate.“

„Vediendu comitatele, cá natiunea sasésca inaintéza in afacerile sale, se apucara si ele de proiectari si remustrara cu mare energia atatu la generalulu, catu si la curtea imperatului aratandu, cá natiunea sasésca póte contribui neasemnatu mai multu decatu comitatele, cumu si cá ea este datória a contribui. Imperatulu nesciindu ce se faca dupa atatea informatiuni opuse, dete porunca, cá se se faca investigatiune din satu in satu, atatu despre calitate, catu si de cantitate, si dupa acésta se se compuna numeri noi de porti, atatu in comitate, catu si in sasime; éra pentrucà nece una parte se nu se póta plange, au trimisu in tóte comitatele si scaunele comisari speciali, cate unu unguru, cate unu sasu, cate unu oficiariu nemtiescu, cu instructiuni inadinsu si jurati cu juramentu tare, cá nu voru favora la neci una parte; acestu lucru inse nu se potù indeplini, pentrucà intr'aceea venira curutii in Transilvani'a, éra de atunci lucrulu sta asia. Acumu*) deregatorii arunca contributiunea preste sate, care cumu ii vene, de aceea si vedemu destule lucruri afurisite si una disproporiune infricosiata caduuta asupra saracimei cu platirea contributiunei**).“

*) Adica pre candu scriá cronicariulu in dílele curtilorulu lui Franciscu Rákoczi 1703—1711.

***) Despre feluritele sisteme de contributiune, cate au cutatu in Transilvani'a cá de 600 de ani incóce. vedi Ios. Bedeus v. Scharberg, Verfassung des Grossfürstenthums Siebenbürgen aus dem Gesichtspunkte der Geschichte etc. Wien 1844. S. 88—98.

Despre certele ardeleniloru din caus'a contributiunei pe tem-

Dupa certele dintre unguuro-secui si sasi impartasite pana aici, cronicariulu éراسي se mai întorce la romani si la I. Sárossi spunendune acestea:

„In acestu tempu Ioanu Sárossi, carele era consiliariu, protonotariu si comisariu mare, si despre carele memorasem mai susu, a patit'o reu, din cauza cà in calitatea sa de protonotariu a datu afara protestatiunea popiloru valachi sub sigilulu imperatului; de aceea ilu arestara din porunc'a imperatului in Alb'a-Iuli'a, ilu si notara in fati'a dietei*); neci cà mai vietiu' multu, ci in anulu urmatoriu mori' totu in Alb'a-Iuli'a, apoi ilu astrucara la Soc'a in mosii'a lui**). Lui Ioanu Sárossi nu'i stricà atatu espeditiunea acelu protestu, pentrucà elu in acésta nu avuse neci una culpa, ci acesta fu numai pretestu, pentrucà se'lu póta tranti de pre pitióre. Adevverulu a fostu, cà atatu gubernatoriulu, catu si ceilalti boieri mari de unguuru era nacajiti, cumuca elu neciodata nu le facea curte, neci candu mergea ei la densulu, elu nu esia din casa inaintea loru, neci candu se ducea, nu'i petrecea, macarucà elu acésta nu o facea atatu din mandria, catu din vechea sa datina; de altumentrea elu era unu boieriu placutu, ilariu, ingeniosu si usioru de mente. Mai virtosu dupa ce diet'a 'lu facu mare comisariu, nu'i mai pasà neci de instructiunile date dela tiéra, neci de porunc'a gubernului, ci aruncanduse in partea generalului Rabutin, carele pe Sárossi ilu iubea si 'lu stimá preste toti ceilalti boieri mari, administrá computulu singuru, si dupa placulu seu ertá escesele regimentelor, spre mare dauna a tierei; pentru intertentiunea generalului inca aruncá pe fiecare anu preste patrudieci de mii fiorini din banii tierei si asia isi cantá favórea ostasímei. Din aceste cause lui Sárossi i se facura de multe ori obserbatiuni; ei 'laru fi si scosu din comisariatu, inse din caus'a generalului nu se potea apropie de elu, pana candu nu li se dete ocasiunea mai susu memorata, candu apoi pusera man'a pre elu. Generalulu inca nu'lu potea ajuta, pentrucà fiindu cardinalulu Kollo-nics langa imperatulu, acela voindu a sparia cu captivitatea lui Sárossi pe cei de alte confesiuni, cá se nu se amestece in caus'a popiloru valachi, suplic'a generalului substernuta in favórea lui Sárossi, o scamotà (o instrainà) din man'a lui. Acesta fu folosulu, pe care'lu trase elu (Sárossi) din alianti'a némtiului***).

pulu lui Leopoldu I. vei afla documente si in Carolus Szász, Sylloge Tractatumum etc. Claudiopoli 1833 si la altii.

La una pórtá se numerá cate diece fumuri séu case. Pe la a. 1545 una pórtá intréga platea la statu numai diece denari; in a. 1548 se sui la 99 denari, in 1558 la 149 denari. In a. 1600 se platira 3 fiorini dela una pórtá. In a. 1634 se suise la 22 fiorini. In a. 1667 la 15 taleri si asia treptatu pana in dilele nóstre. Totudeauna inse aristocrati'a luá totu felulu de mesuri, pentrucà ea se fia scutita cu totulu. Asemenea facea si secnii. Asia urmá, cá se platésca romanii si sasii, pana le mai sarea ochii.

*) Nota infidelitatis.

***) Szókefalva, in comit. Cetatei-de-balta.

****) Acestea date impartasite de Cserei despre caderea lui

In anulu acesta veni dela Vien'a in loculu lui Thavonath unu altu presiedente alu comisiei generale, anume comitele Sceau, unu omu micu, ghebosu, spulberatu. Acesta aduse dela imperatulu unu decretu, in poterea caruia toti donatarii era indatorati a'si produce documentele de donatiune asupra bunuriloru fiscali, diecieule, arende, pe care le avea ei in mana. Spre acestu scopu inca se denumí una comisiune in Alb'a-Iuli'a; carea si era se arunce afara pre multi donatari, déca intr'aceea nu ar fi proruptu revolutiunea lui Franciscu Rákoczi.

Pe atunci gubernatoriulu Georgie Bánffi isi marità la Gelau pe aduo'a fiica a sa dupa Adamu Székely. Pomp'a acelu ospetiu fu atatu de escesiva, incatu oficiarii nemtiesci dícea: Ce se totu plangu ardelenii, cà sunt lipsiti de bani? Noi neci la nunt'a imperatului Romaniiloru nu amu vediutu femei mai impotionate. Intr'aceea solenitatea acelei nunte ó descriu alti cronicari multu mai pre largu si mai bine decatu Cserei. Ea merita consideratiunea istoricului intru atata, incatu din aceea se vede gradulu de luesu nebunescu, carele apucase a strabate si intre muntii Transilvaniei dintr'odata, dela resaritu si dela apusu; éra funestele consecentie asupra tierei sunt aprópe de mentea omului.

Puçinu dupa acea nunta Ioanu Sasulu denuntia pe Emer. Iosika, cà acesta ar sta in corespondentia secreta cu Emericu Tökölyi. Iosika fu apucatu si aruncatu in prinsóre la Gherl'a, unde stete multu tempu; éra dupa aceea 'lu adusera la Alb'a-Iuli'a, pentrucà se'lu infereze cu not'a infidelitateri, adeca se'i ia averea si capulu. Ioanu Sasulu se folosi de tóte metechnele, cá dóra ar potea ascunde sórele lui Emericu Iosika. Director causarum inca'lu apasá din respoteri, n'au potutu inse proba nimicu in contra lui. Asia Ioanu Sasulu (Hans Sachs) remase rusínatu. Iosika scapatu de napaste, calatorí la Vien'a, unde'si castigá promotiune buna*).

La loculu acesta Cserei, de si calvinu, éra in cepe a crede in semne si minuni; elu ne spune de esírea apelor si remanerea pesciloru pe uscatu, despre venirea unui ursu mare in satulu Cheti'a pe campia, unde Stef. Apor ilu impuscà din feréstra, despre descenderea din munti a unui bouru (bos urus) in

Sárossi le recomandamú mai alesu acelora, carii se ocupa cu istori'a eclesiastica a romaniloru. Adica Sárossi nu a fostu sacrificatu din caus'a pretiloru romanesci dela Brasiovu, ci din resbunarea boieriloru tierei si pentru nelegiurirele sale. Not'a c.

*) De altumentrea acelu Iosika nu era neci celu dintaiu, neci celu din urma, din famili'a sa, care a fostu persecutatu pe mórte de catra compatriotii sei. Cunoscuta este mórtea prin sabia a cancelariului tierei Stefanu Iosika in an. 1598. In an. 1834 pre candu se tienea dieta in Clusiu, fiindu br. Ioanu Iosika presiedinte alu gubernului, inemicii sei pusera se'i faca nóptea lui si presiedentelui dietei Ladislau Nopcea musica cu fluieru de ale pastoriloru romanesci, spre a'si baté adica jocu de origine loru cea romanésca. In a. 1848 br. Sam. Iosika fiulu mai mare alu lui Ioanu si fostu cancelariu de curte era cautatu cu mare furia, pentrucà se'i ascunda sórele. Not'a comp.

Trei-scaune, unde la satulu Esztelnek se amestecà între vitele cornute. Totu Cserei vediù la Cheti'a esîndu pe firmamentu unu balauru aripatu si schinteioriu. Caili cei mai frumosi ai lui Stef. Apor crepara toti in cursu de una luna. In fine pe tempulu dietei se aratara pe la Alb'a-Iuli'a nesce paseri rapaci, pestritie, de marimea graurilor, pana atunci ne mai vediute in Transilvani'a. Aceste paseri ucisera tôte vrabiile din acelu tînutu, scotiendule pana si din crepaturele muriloru. Atunci cronicariulu si contemporanii sei se mirà de acele paseri, fara cá se póta divina, cà ce va fi însemnandu venirea loru. Mai tardiu, adica dupace o patira, au cunoscutu, cà paserile rapitorie au însemnatu venirea curutiloru ungureni, cumplit'a loru crudime si rapacitate, pe care cronicariulu o descrie in terminii usitati de elu la mai multe ocazioni*).

Dupa tôte acestea Cserei imple restulu a. 1702 cu cronica straina din Angli'a, Franci'a, Germani'a si se mai abate inca numai una data la Transilvani'a, descriindu si elu primirea pompósa a baron. Villiam Paget, omu de renume mare, carele petrecuse siepte ani la Constantinopole in calitate de ambasadoru alu Angliei, adstatuse la inchiaierea pazei de Carlovitiu, dupa aceea ajungêndu la Vien'a, amerintià imperatului Leopoldu cu subtragerea ajutoriului, ce avea elu dela Angli'a in contra Franciei, déca regimulu imperatescu nu va inceta dela persecutiune in contra protestantiloru. In acelu anu adica inca decurgea guera cumplita între nemti si franci atatu in Itali'a, catu si la Renu. Pe ambele teatre de batalia francii amblaseră batuti, mai virtosu inse in Itali'a marele duce Eugenu ii batuse reu. Gubernulu dete in onórea lui Paget si a frate-seu unu ospetiu mare in Alb'a-Iuli'a, unde érase se beù vinu fôrte multu si unde Apor ridicà unu toastu pentru Kollonics; inse comitele Sceau ghebosulu, rastinduse la elu díse: Domine comes, quid facit? Quid nobis cum cardinali Colonics? Vivat serenissima Angliae Regina, nam salus nostra est ex Anglia**).

Tempulu curutiloru, dílele curutiloru pana in dio'a de astadi au remasu in memori'a si in gurile locuitoriloru Transilvaniei. Reutatile curutiloru sunt puse in paralela cu ale turciloru si ale tatariloru; cronicarii inse marturisescu mai toti in unanimitate, cà curutii au fostu mai rei si decatu turcii si tatarii, si decatu nemtii si valonii de odenióra ai lui Castaldo, séu ai lui Basta. Ostasii lui Emericu Tökölyi inca s'au numitu curuti, precumu amu vediutu

*) . . . A sok idegen sohonnai tolvaj magyarországi kuzczok be jövének Erdélyben, az igaz erdélyi verebeket, a jó hazafiak ki praedálák mindenébből, megölék, megfogdosák, megsacoztaták őket, mint alább meghalljuk s épen koldustarisnyát hagyának a nyakunkban, mind magunknak, mind boldogtalan maradváinknak. (Pag. 308.)

***) De atunci in cursu de 130 de ani de multe ori s'au adeveritu cuventele lui Sceau pentru Austria!

la alte locuri mai susu; noi inse de aci mai la vale vomu avea a face cu ostasii, adica curutii lui Franciscu Rákoczi, carii cadu mai aprópe de tempulu nostru, cá unii, carii au tînutu batalii in contra casei Habsburg incepundu dela 1703 pana la 1712. Acelea batalii, predatiuni si crudimi barbare le descrie si Mich. Cserei cá contemporanu pana la 1711, pana unde adica ajunge cronic'a lui. Noi, carii trebuie se ne interesamu fôrte multu de acelea tempuri, vomu urma cá si pana aci lui Cserei, inse tótudeauna cu cea mai deaprópe respectare a evenimenteloru din Transilvani'a, pe care pana acuma cei mai multi istorici transilvani le atinsera numai prin trecatu, in fuga, cá si cumu le-arú fi fostu frica, séu grétia de ele.

Revolutiunea rákocziana se pregati din a. 1703. Acea pregatire Cserei o descrie asia:

„Fiinducà in acestu anu se escà rebeliunea din Ungari'a in contra imperatului, se cere, cá se 'i descriu urdírea ei pre catu se póte mai scurtu, inse si mai adeveratu.“

„Franciscu Rákoczi II. era fiulu lui Franciscu Rákoczi I. din Elen'a Zrinyi, fiic'a lui Petru Zrinyi. Acesta remanendu orfanu de micu, fu crescutu sub tutel'a iesutiloru, dupa aceea luandu de soçia pe fiic'a landgrafului de Hassi'a (Hessen), se inbracà in costumulu nemtiescu si locuí necurmatu in Vien'a, nevoindu neci macaru se vorbésca unguresce; ci adesea dícea: de asiu sci eu, care cósta me trage catra unguri, o-asiu frange de acolo si o-asiu arunca. Si cu totii judecà despre elu asia, cà acuma elu isi renegase cu totulu natiunea sa*). In curtea imperatésca nu i se dete neci una promotiune, de si in tóta Ungari'a nimeni nu se potea mesura cu elu, neci in averi, neci cu famili'a. Pentru acésta elu se suparà multu. Era unu colonelu, anume Longeval, de natiune francu, intr'unu regimentu nemtiescu. Acesta cu ocaziunea reformarei regimentelorú isi perduse rangulu, si ne avendu altu modu de subsistentia, s'a dusu la Franciscu Rákoczi si a locuitu acolo multu, incatu ii scornisera faim'a, cá si cumu ar iubi pe soçi'a lui Franciscu Rákoczi; acésta inse era mintiuna. Acelu Longeval audiendu adesea pe Rákoczi vaieranduse asupra infamei tractari, ce suferé densulu dela curtea nemtiésca, incepù se'lu indemne, cá se scria atatu la regele Franciei, catu si la alu Angliei, pentrucà aceia se'lu recomande la imperatulu. Rákoczi mai multu tempu nu se invoi, dupa aceea se induplecà, apoi pregatindu si subscriindu scrisorile, Longeval se insarcinà cu ducerea loru. Rákoczi crediendu, cà 'si va strica siesi mai multu cu acele scrisori, le cerù dela Longeval si desigilandule, intrà in locuinti'a soçiiei sale, éra lui Longeval ii comite, cá se arunce in focu acele epistole. Longeval ii mintí, cà aruncase scrisorile in focu, elu inse le ascunse binisioru, éra apoi luandu'si remasu-bunu dela Rákoczi, se duse

*) In „Federatiunea“ din a. 1868 se publicasera óresicare documente despre nationalitatea romanésca a familiei lui Rákoczi.

la Vien'a si spuse cancelariului Kaunitz, că Rákoczi voiesce se urdiésca rebeliune si dete scrisorile la man'a lui. Si fiinducà Franciscu Rákoczi isi avea dominiale sale cele mai mari in Ungari'a de susu, fiindu elu si comite supremu din comitatulu Sáros, famili'a Vay si Stefanu Szirmai ilu cortenea adesea, éra cu comitele Nicolae Bereséni era fórte buni amici. Acestu Bereséni era unu omu infumuratu, inganfatu si ambitiosu, alu carui stramosiu emigrase din scaunulu Murasiului dela Székes pentru crima de omoru; elu era consangénu de aprópe cu nevasta-mea dupa lini'a familiei Kun. Longeval denuntià si pe acestia la Kaunitz, cà au conspiratu cu Rákoczi. Kaunitz arata imperatului acestu lucru si trimite indata pe Schlick, cà se aduca pe Rákoczi. Schlick arestà pe Rákoczi la Patak in capu de nópte din locuinti'a lui si 'lu duse la Vien'a. Pre Szirmai si pre Ad. Vay inca'i prindu. Mich. si Lad. Vay aflanduse in Transilvani'a si generalulu Rabutin avendu porunca despre densii, îi prinde si'i trimite la Vien'a. Nicolae Bereséni tocma pe atunci voiá se mérga la Vien'a, ci audiendu elu de arestarea lui Rákoczi, întórse gur'a calului si fugí in Poloni'a. Pre cei duoi prunci mici si pre consórtea lui Rákoczi inca'i dusera la Vien'a si'i inchisera in monastirea calugaritiloru. Pe Rákoczi ilu lúara in cercetare, éra elu crediendu, cà Longeval ar fi datu focului scrisorile lui, mai antaiu incepù se nege; dupace inse'i produsera scrisorile, a marturisu, cà ce e dreptu, elu indemnatu de Longeval a pusu se se scria epistole catra regele Franciei, dupa aceea inse judecandu lucrulu mai bine, n'a voitu, cà cela se duca epistolele, ci din contra 'ia comisu, cà se lé arunce in focu; acumu inse vede, cà acelu omu blastematu voidnu a'lu baga in periculu, a pastratu epistolele la sine*). Pe Rákoczi ilu dusera din Vien'a la Wiener-Neustadt in captivitate aspra; pe ceilalti arestanti unguri inca'i ducu acolo in chilii separate. Intr'aceea imperatulu tîne consiliu de curte, pentrucá se védia, ce au se faca cu Rákoczi. Consiliulu decide cá: se proceda in contra lui dupa legile austriace. Asia primariulu (Bürgermeister) a si trimisu lui Rákoczi citatiune. Rákoczi inse respunse, cà elu este nobilu din Ungari'a si nu este datoriu a se infatiosia la tribunalulu din Vien'a, ci déca va fi comisu vreunu delictu, imperatulu cá rege ungurescu se proceda dupa lege in contra lui.“

„Intru aceea elu (Rákoczi) incepù a medita despre starea sa, si cunoscéndu elu, cà dupa legea austriaca au datin'a de a trage la tortura pre orice persóna, de principe, séu de comite, avendu si numai unu singuru martoru (in contra ei), incepù a-

*) Casulu lui Rákoczi cu Longeval asia precumu ilu náreza Cserei, remane intunecosu, misteriosu, problematicu. Aici se ceru cu totulu alte informatiuni. Dara de cumuva se mai pastréza scrisorile de atunci ale lui Rákoczi tradate de Longeval lui Kaunitz? N'a fostu óre Longeval unu simplu spionu si agent-provocateur trimisu de cabinetu pre langa Rákoczi si platitu bine?

Not'a comp.

tracta in secretu cu capitanulu care'lu pazea, pentrucá se lase la densulu pre nevasta-sa in vreun'a forma órecare. Capitanulu se indupleca; soçiei i se anuntia la Vien'a, cà se se imbrace in alte vestmente si se mérga (la Wiener-Neustadt). Calugaritiile o lasa intr'ascunsu. Femei'a (lui Rákoczi) incepe se se pre-amble prin Wiener-Neustadt, cà si cumu ar fi una de cele publice; sierbitorii capitanului incepu a o lauda catra elu dicéndu, cà p'ntre densii ambla una femeia prea frumósa si déca va voi, se'io duca lui. Capitanulu sciendu cine este, dà porunca, cà se o chiami in laintru. Femei'a intra; capitanulu o saruta in presentia sierbitoriloru, dupa aceea sér'a scóte afara pe sierbitori, pentrucá se remana numai elu cu dens'a. Si fiinducà capitanulu era in chili'a din afara, éra Rákoczi in cea din laintru, elu (capitanulu) indrépta pe principes'a la soçiuulu seu, unde petrecù cateva nopti, éra dio'a esia totudeaun'a in chili'a capitanului. Rákoczi nuntia prin soçi'a sa iesutiloru dela Vien'a in secretu, cà se'si puna ostenéla pentru eliberarea lui. Iesutii se tocnescu pe ascunsu cu capitanulu, cà se faca scapatu pe Rákoczi. Capitanulu ametítu prin multime de promisiuni, se indupleca, apoi aplica urmatóri'a maiestria: La chili'a, in care fusese Rákoczi, au pilitu tóte gratariale de feru dela ferestri, apoi legara una fune de feréstra, cà si cumu Rákoczi s'ar fi lasatu pe acolo in diosu. Éra avendu capitanulu unu frate mai micu in Vien'a, impartasiescu lucrulu si cu acela si'lu facu, cà se aduca lui Rákoczi costumulu nemtiescu pe furisiu in prinsóre. Éra candu venea frate-seu, totudeauna venea cu elu si unu sierbitoriu, éra mai pe urma, candu voira se faca lui Rákoczi cale, atunci vení frate-seu (alu capitanului), sierbitoriu inse nu veni. Intr'aceea Rákoczi in chili'a sa se inbracà cu vestmente nóua nemtiesci, éra pre candu capitanulu cu frate-seu se sculà dela mésa coloru pe inserate si sierbitorii inca esísera din casa, Rákoczi ese din prinsóre, apoi cá si cumu ar fi sierbitoriu la fratele capitanului, ese frumosielu pintre multimea custodiiloru impreuna cu elu pe pórtá afara, necunoscutu de nimeni, éra capitanulu inca'i petrecù pana la pórtá. In capulu orasiului se tienea in ascunsu cai pentru Rákoczi. Asia elu incalcà impreuna cu fratele capitanului si cu unu sierbitoriu alu seu, anume Berzeviczi, apoi pentru tóte statiunile pe la ospetarii avendu luatí cai de posta, caletorira dio'a nóptea, pana ce ajunsera in Poloni'a. Acolo elu se invoi cu Nicolae Bereseni, éra apoi fiinducà avea consangeni din familie mari boieresci dupa lini'a Báthoriana, fiinducà mama-sa buna, soçi'a lui Georgie Rákoczi alu doilea, fusese fíca de ale Báthoresiloru, aceia indata'i detera unu dominiu, din care se póta subsiste.“

„Aflanduse despre acelu capitanu, cà elu ar fi scapatu pe Rákoczi cu mare maiestria, ilu prinsera; éra iesutii temenduse, cà nu cumuva elu se descopere complicitatea loru, au pusu langa elu unu confesionariu iesuitu, care stete acilea pana la mórtea lui, desmentandu ne'ncetatu pe acelu nefericitu, cà nu

cumuva se spuna, cumucà iesuitii l'au indemnatu la aceea fapta. Acelui capitanu ii luara viéti'a in Vien'a, éra celorulalti boieri unguri arestati le detera drumulu. Imperatul publicà un'a patenta, in care promitea duóaspredece mii fiorini aceluia, care ar ucide, séu ar da viiu pe Rákoczi; apoi inse vediendu, cà nu póte pune man'a pre elu, publicara una alta patenta, dicêndu, cà déca Rákoczi voiesce se se réintórca, i se va da gratia si de viétia si de avere; se si dete porunca, cá pre oricare pasu va voi se intre, pretotindeni se'lu intempine cu mare onóre, si se nu i se intemple neci unu reu.“

(Va urma).

Suvenire dela Siomecut'a mare.

Resultatele adunarei romanesci tienute estempu in interesulu literaturii si alu culturii nóstre nationale, sunt in mai multe respecte pre catu surprindietorie, pre atata si inbucuratórie. Caus'a acestei surprinderi placute este, cà nimeni nu asteptá si neci cà avea dreptu se astepte dela tienerea acelei adunari neci pe diumatate din aceea ce a produsu ea in mai multe directiuni. Lectoriulu se va convinge de adevéru lu acestei asertiuni indata ce se voru publica protocólele (procesele verbali) si tóte actele esíte din lucrarile acelei adunari. Siomecut'a mare, de si trece de capital'a districtulu Cetatei de pétra, este una comuna mica, camu de un'a miie duóá sute suflete de romani, intre carii se afla si cateva familii unguresci amestecate, éra intre acelea famili'a comitiloru Teleki ocupa locul de frunte. In Siomecut'a este si scaunu protopopescu greco-catolicu. Cas'a cea nóua pretoriale, séu adica resiedinti'a municipale este unu edificiu maretiu, multu mai spatiosu decatu e de ees. edificiu lu scóleloru romanesci din Brasiovu; are preste patrudieci incaperi de tóte dimensiunile, éra la midiulocu in frontu, in contignatiune e sal'a cea mare, in care potu incapé preste cincii sute persóne. Mai multe familii fruntasie inca 'si au incaperile loru frumosiele si curate. Cu tóte acestea cine ar fi potutu crede, cà in una comuna asia mica voru merge si se voru aduna atati barbati si chiaru unu numeru considerabile de familii. Siomecut'a dela Clusiu e in departare de 16 miliaria, pe care este drumu asterntu (siose), inse dela Glodu inainte delosu; dela Oradea cale de duoa díle cu trasur'a, éra mai aprópe, adica cá de trei óre este numai orasielulu Bai'a mare. De aici inca póte inchiaié oricine la dificultatile, ce trebue se intempine una comuna asia mica si departata de orasie mari spre a póte primi in sinulu seu si — a ospeta cateva sute de persóne venite din distantie mai mari si mai mici. Inse vointi'a tare, ambitiunea nobile si caritatea ce nu póte face! In catu pentru zelulu, cu carele au acursu connationalii nostrii la aceea adunare, apoi acela nu se póte caracteriza mai bine, decatu prin cifre, care si in casulu de

fatia vorbescu cu atat'a elocentia. La deschiderea siedintiei 1-e in 10. Augustu era de fatia aprópe siese sute de persóne, din care una parte era constrinsa a asculta numai din usi, cà nu mai incapea in sala. Din conscrierea membriloru au resultatu preste 1200 fior., dela balu preste 400 fior., dela conferenti'a literaria a domnisiórei Constanti'a Dunca 173 fr., pentru monumentulu lui Andreiu Murasianu s'au adunatu, pare-mi-se la 160 fr. De altumentrea acestea cifre se voru publica dela comitetu in modu autenticu. Mai luamu in consideratiune si decoratiunile, prandiuri, cine, care tóte costara bani, si ne vomu potea face in catuva idea despre zelulu si devotamentulu, cu carele locuitorii din Siomecut'a si familiile fruntasie din districtu au surprinsu tóte asteptarile óspetiloru. De alta parte dumnealoru inca avura satisfactiunea de a se vedé cercetati pana si din cele mai departate tienuturi locuite de romani.

Mai este inca una impregiurare, ce distinse multu pe adunarea din Siomecuta de cele tienute in anii mai de curendu trecuti. In siedintiele adunarei din Siomecuta lipsira cu totulu disputele de lana caprina, precumu dícea unulu dintre ascultatori. Ce e dreptu, cestionile se desbatura cu multa seriositate in comisiunile esmise de adunare; membrii comitetulu, cati era de fatia, fusera provocati a da informatiunile necesarie, prin urmare proiectele venira pe més'a adunarei pregatite si dilucidate de ajunsu; éra déca totusi unele cadiura, caus'a caderei loru nu a fostu neci decumu mancarimea de a disputa si a face opusetiunea cá de claca, séu cá din artiagu, ci a fostu — saraci'a de una parte, éra de alt'a resistenti'a principiulu confesionale anume la tiparirea cartiloru scolare. Candu membrii unei adunari sunt inspirati de asemenea buna vointia, candu ei sciu se fia toleranti fatia cu opiniunile altora, diferitórie de ale loru, atunci si presiedentiei i se usioréza conducerea, si discusiunile si conclusele decurgu cá si unu riu linu, abia impededatu ici coela. Unu defectu inse s'a obserbatu si astadata la un'a parte din membrii adunarei. S'a vediutu adica din nou, cà unii ómeni in totu cursulu anulii nu citescu nimicu pe lume, neci una carte, neci unu diariu, neci macaru unu Nr. din vreunu diariu, mai in scurtu nimicu, curatu nimicu. Unii cá aceia se simtu apoi cu totulu straini in Israilu din momentulu, in carele calca in adunare si pana la finitu. Acésta nu merge. Trebue se ne dedamu si noi romanii a citi indiecitu mai multu, decatu citiramu pana acuma.

Despre educatiunea femeiloru la natiunea romanésca.*)

(Idei rapsodice,)

Asociatiunea nóstra si-a propusu, precumu ne este cunoscutu din chiaru numele ce pórtá ea, a con-

*) Discursu tienutu in siedinti'a din 10. Aug. a adunarei gener. dela Siomecut'a.

faptui la deslegarea unoru probleme sublime, dela care depende esistentia, viitoriulu si reputatiunea natiunei romanesci. Acelea probleme, pre catu de salutarie, pre atata si grele, ceru firesce la noi cá si la oricare alta natiune, tempu indelungatu, dieci de ani, generatiuni intregi. Vetii conveni deci domniloru cu mine, cá cei optu ani trecuti dela infiintierea asociatiunei nóstre se potu considera numai cá unu micu inceputu, intreprinsu cu midiulóce si mai mici, pentru maretiulu scopu, ce'si propusera generatiunile contemporane. Cu tóte acestea eu sunt de opiniune, cá acestu periodu scurtu de optu ani totu ne fu de ajunsu, pentrucá fiacare din noi se'si faca una idea chiara despre ambele scopuri ale asociatiunei, adeca despre inaintarea literaturei si a culturei poporului romanu. Intr'aceea nu sciu cumu s'a intemplat, cá in restempu de optu ani, oricandu s'au cercetatu midiulócele ducétorie la scopu, mai totudeauna discussiunile nóstre se reduceru totu numai la un'a diumatate a poporului, la partea cea mai tare, éra ceealalta diumatate s'a trecut cu vederea intru atata, incatu eu unulu nu m'asiu mira, déca in acestu respectu ni s'ar imputa séu nepasarea, séu chiaru egoismu, séu si una si alta. Voiescu se dîcu cu acésta, cumuca unu poporu oricare nu consta numai din barbati, ci elu consta pe diumatate si din femeii, adica din mamele, ficele si sororile nóstre. De aici urméza de sine, cá oricandu membrii acestei asociatiuni se ocupa de midiulócele inaintátorie de cultur'a poporului romanescu, ei totudeauna trebuie se cugete si la midiulócele inaintátorie de una cultura sanetósa intre femeile poporului nostru romanescu, pentrucá la acésta 'i obléga statutele acestei asociatiuni.

Ce? Am dîsu eu, cá ne obléga statutele acestei asociatiuni, cá se cugetamu nu numai la cultur'a poporului de secsulu barbatescu, ci si la acelui de secsulu femeiescu? Nu domniloru, nu statutele acestea, ci atotu-potentele Creatoriu, carele a facutu pe femeia corpu din corpulu nostru, si fie'mi ertatu a sustiené, sufletu din sufletulu nostru; nu statutele, ci etern'a lege a virtutei, spiritulu cerescu alu christianismului nefalsificatu, instinctulu sanetosu alu conservarei si imultîrei nóstre, in fine onórea nóstra nationale, ne impun datorintia absoluta, dela care nu este dispensatiune, cá se confaptuimu din totu cugetulu, din totu sufletulu si din tóte poterile nóstre pentru inaintarea unei culture rationabile la femeile nóstre. Dupa mine, in acésta directiune nu mai avemu a perde neci unu minutu. Generatiunile de secsulu barbatescu esu pe fiacare anu cu miile si chiaru cu diecile de mii din sinulu poporului nostru, din bratiile mameilor si din societatea sororiloru, parte pe la scóle, parte in armata, séu si la alte profesiuni. Fetiorasi esiti odata din sinulu familiiloru, dela foculariulu parintescu si chiaru din patria, educatiunea loru in cele mai multe casuri ia una alta forma, una alta directiune, cu totulu diferitória de aceea, ce era se aiba ei, déca remanea acasa. Abstragu dela educatiunea, séu buna,

séu póte uneori depravata, cu care se reintórece nerulu, déca se mai reintórece vreunadata, din strainatate; constatu numai ceea ce se vede pe tóta dío si pe totu pasulu: diversitatea ce resulta din aceea intre aspiratiunile lui si intre credintiele celorlalti membrii ai familiei; éra consecentiele adesea fórté doreróse pentru natiunea nóstra, inca sunt invederate. Este inse óre trebuintia, cá se mai adaogu, cá avemu se meditamu cu totii asupra midiulóceloru, prin care educatiunea tenerimei nóstre de ambele sece se fia adusa si tinuta pentru totudeauna in deplina armonia.

Marturisescu domniloru in cugetu curatu, cá eu insumi me inspaimantezu de nemarginit'a importantia a cestiunei, asupra careia 'mi propuseiu a discurge si a ve cere indulgentia dv. pe vreo dóua patraria de óra. De nu m'asiu fi ocupatu si eu in vietia mea, totuodata cá parente de familia, cu educatiunea si institutiunea mai multoru sute tenerime de ambele sece; de nu asiu cunosce din lunga esperientia, cá tocma si barbati cei mai de frunte si femeile cele mai virtuóse ale popóreloru celoru mai inaintate in Europ'a mai sunt inca pana in díoa de astadi fórté ingrijati si chiaru neindestulati cu educatiunea, ce se da in cele mai multe casuri secsului femeiescu din natiunile respective, — credeti domniloru, cá miasiu fi inchiaietu acestu discursu dicéndo numai atata: Ómeni buni, en vedeti se indemnamu pe connationalii nostrii, cá se faca ici-colea si cate una scóla de feticie; — éra mai departe nu asiu fi cutezatu a me lasa in discussiunea acestei cestiuni vitale si totuodata din natur'a sa in gradulu supremu delicate. Dupace inse cestiunea educatiunei secsului nostru femeiescu ne intempina pe fiacare dí si óresicumu in tóte actiunile nóstre, noi indesiertu amu voi a ne mai da la una parte din calea ei. Preste acésta in epoc'a, candu mai multi barbati geniali, parinti de familia, profesori, directori, ministrii de instructiunea publica, chiaru mame de familia de positiune inalta din staturile apusene, isi facura de problem'a vietiei loru deslegarea fericita a cestiunei acesteia, credu cá nu noi vomu fi aceia, carii vomu suferi, cá se ni se impute séu nepasare, séu egoismu, séu superstitiune rusinatoria atunci, candu este verb'a de asigurarea fericirii familiiloru nóstre, prin urmare a intregii familii romanesci, prin stabilirea si apoi efectuarea unoru principia salutarie, pe care se fia asediata educatiunea ficeiloru nóstre, a fiitóreloru mame de familia.

Si care se fia óre acelea principia, dupa care se se indirepte si educatiunea, si institutiunea femeiloru nóstre? La prim'a vedere s'ar para, cá acilea respunsulu ar fi fórté usioru; indata inse, ce vomu reflecta la legionulu de opiniuni scalciate, propagate de mii de ani asupra secsului femeiescu spre cea mai mare nedreptatire a lui si spre rusînea secsului barbatescu, carele adopta atatea prejudetie, deslegarea cestiunei devine atatu de grea, in catu nu avemu se ne miramu intru nimicu, déca ni se va obserba, cá incependu din dílele lui Fleuri si ale lui Fenelon,

dela Emilulu lui Rousseau pana la L. Aimé-Martin din tempulu nostru, disput'a nu curge numai asupra principiului si a modului de educatiune a secsului femeiescu, ci cà pana in ór'a de fatia se mai afla si ómeni de aceia, carii au intru nimicu a sustîné, cà femeiloru se nu li se dea nici unu feliu de educatiune, ci ele se aiba a sci numai de fric'a barbatiloru; atata si mai multu nimicu. Afara de acestia se mai afla inca multi ómeni calugarosi, carii cá si regimentele negre de calugari din secolii evului midiolociu, vorbescu cu celu mai mare despretiu asupra secsului femeiescu, prin urmare si de casatoria, si isi batu jocu pe fatia de porunc'a dumnediesca si de legea naturei, care impune ómeniloru propagarea pre totu rotundulu pamentului a genului omenescu. Fatia cu aceste opiniiuni extreme sta scól'a francésca dinainte de revolutiunea cea mare, cá unu altu extremu periculosu. Acea scóla voiá a face din femeia unu feliu de idolu, la carele se te inchini astadi, mane, unu anu, séu si diece, pentrucá mai apoi se'ti bati jocu de elu si se'lu arunci in camar'a cu vechituri. Din norocire, acésta scóla este in dílele nóstre condamnata si respinsa de cei mai eminenti scriitori de specialitate chiaru in patri'a ei, in Franci'a; cu atatu inse este mai dorerosu, cà totu acea scóla in clasele superiori din tierile locuite de romani, séu de romani amestecati cu alte popóra, isi mai are multi adepti, séu cá se dícu asia; maimutiatori fara creri. In societatea acestora vei afla una céta de ómeni, carii la educatiunea si instructiunea secsului femeiescu nu pretendu mai multu, decatu una portare placuta, cevasi cunoscintia superficiale din mai multe ramuri ale producteloru mintei omenesci, adeca cate ceva din tóte si din totu nimicu, apoi lectura mai totudeauna veninósa de asia numitele romane, fabricate in strainatate pentru specula. Fia siguri acei amagitori, cà ei inca'si voru lua resplat'a loru in celu mai deaprópe viitoriu.

„Ei bine, apoi dara ce feliu de educatiune si invetiatura pretendi tu pentru secsulu femeiescu? Nu cumuva voiesci si tu, cá se facemu din femeile nóstre filosófe, filológe, matematice, mai in scurtu, caltiuni albastrii, precumu le dícu anglii in bataia de jocu?

Nimicu mai puçinu decatu acésta domniloru! Se ferésca Ddieu pre totu romanulu de femeia filosófa intru intielesulu nemtiescu, carea adica se dispute din ontologii si metafisice transcendentali, despre Ich und Nicht ich, despre Weltall und Nichts, éra apoi se'ti puna pe mésa sup'a prea sarata, friptur'a arsa si salat'a nespalata. Inse dela femeia filosófa, séu mai bine filosofastra, pana la femeia resariténa, crescuta si tînuta in nesciintia si sclavia completa, sunt graduri una miie; éra bun'a si intielépt'a mama Natur'a ne arata cu degetulu seu in fiacare individu, la care fuscelu alu acelei scari de cultura avemu se stamu. Nu voiescu eu femeii filosófe, voiescu inse femeii atatu de luminate si de simtiemente atatu de nobilitate, in catu ele se scia apretia in barbatulu ernditu sciinti'a,

in barbatulu patriotu virtutea civile, in nationalistu elanulu nationale, in luptatoriulu pentru libertate sacrificiale lui, in omulu de caracteru virtutile lui. Voiescu femeii, care se scia din capulu locului, cà déca se marita, au se placa numai lui Ddieu si barbatulu. Éra déca cumva acesta este unu omu brutalu, femeia se'lu scia desarma cu blandetiele sale; déca este unu lenesiu, se'lu scia inpintena prin ecemplulu propriu de económa si chivernisitoria buna; éra déca elu este netericitu fara culp'a sa, ea se'i tórne balsamu vindicatoriu in ánim'a sfasiata de doreri. In fine dorescu, cá fiacare femeia romana se se faca mama si inca mama atatu de buna, doiósa, intielépt'a si prevedietoria, incatu amórea si devotamentulu ei se remana intiparite in ánimele prunciloru pentru totu cursulu vietiei loru.

Acestea si alte asemenea virtuti femeiesci se potu, nu dícu castiga, ci desvolta din simburele asiediatu in fiinti'a loru de man'a provedentiei. Eu adica nu suntu de opiniunea acelora, carii credu asia, cà omulu in genere s'ar nasce totu numai cu aplecari rele, pentrucá nu voiescu se scotu cuventu de blasfemia asupra Creatoriului. Aplecarile rele se producu séu prin lipsa totala de orice educatiune, séu ce e si mai tristu, si mai dorerosu, prin educatiunile cele mai scalciate, prin miile de ecsemple pernitiose si afurisite, cu care prunculu se cresce incependu din léganu, ba multi chiaru din pantecele mamelor, care prea adesea sunt espuse, in cele nóua luni de díle la multíme de patimi furtunóse, care apoi au inriurinti'a cea mai funesta asupra fetului. Acestea adeveruri domniloru se constata in secolulu nostru de catra fisiologi si statistici prin ecsemple nenumerate. Departa deci ecsemplele si inriurintiele periculóse si fi siguru, cà anume la secsulu femeiescu cu atata inca ai facutu educatiunea pe diumatate; da'i apoi mame intielepte, care se'i complinésca educatiunea morala, éra restulu ilu va face scól'a cá locu de institutiune, inse cu totul altumintrea organisata si prevediuta, decatu este ea pe la noi, déca cumuva este, anume pentru secsulu femeiescu.

Inse domniloru, vedeti bine, cà pentru cá susu atinsulu scopu alu culturei femeiloru nóstre se se ajunga de siguru, se cere neaparatu, cá de una parte se ne ferimu din tóte poterile de acelea educatiuni straine, care sub una masca lustrósa stracura multu veninu in corpulu nostru nationalu, éra de alt'a se rupemu si noi pentru totudeauna cu unele datine scalciate, eredíte dela stramosii nostrii impreuna cu altele bune.

Se propagamu cu totuadinsulu si se ajutamu imultfírea casatoriiloru si tînerea loru in cea mai mare onóre, pentrucá dupa unanim'a convictiune a intieptiloru pamentului, adeverat'a civilisatiune sta numai in casatoria. Se nu suferimu niciunadata, cá femeile nóstre se domnésca preste noi spre perirea loru si a nóstra; inse totu asia se ne ferimu a le degrada de sierbitóre cá in resaritu; din contra, se ne pe-

trundemu de poterea cuventelor, pastrate in limbele latino-romane aprópe trei mii de ani: Consorts, Conjux, amica. Asia se scimu, că femeia, care domnesce preste barbatu, nasce si cresce tirani si tirane pentru natiune; éra popórale care'si tînu pe femeile loru in conditiune de sierbitute, neciodata de sierbitute nu voru scapa, pentrucă din femeia calcata si apasata in sclavia, numai prunci cu simtiemente de sclavi se potu nasce. De aici se póte esplica in parte sclavi'a secularia a multoru popóra. Se fiu inse bine intielesu. Cu acésta nu voiescu a recomanda neci unui romanu asia numita emancipatiune a femeiloru, cu care dela revolutiunea cea mare incóce facu parada unii ómeni corupti, érași totu spre degradarea secului femeiescu. Departe se fia dela noi asemenea blastematia. Intre libertate si libertinagiu diferentia este atata de mare, cata este intre caldur'a sórelui de Maiu si intre flacarele omorítorie ale unei fondarii de metale. Femei cá Lucretia lui Brutus, mame cá Cornelia Grachiloru, cá mam'a lui Stefanu celu mare, cá a lui Enricu IV., séu cá a lui Lamartin, nu se nascu neci in sclavia tiranésca, neci in desfrenulu Babiloniei, ci se nascu numai sub caldur'a binefactória a libertatei insoçite de simtiemente nobile si religióse.

Unii filosofastrii au tînutu si mai tînu, că femeia ar fi unu misteriu, una enigma pentru barbatu. Apoi dieu enigma suntu tóte pentru aceia, caroru le este lene a'si ecsamina mai anteu chiaru aplecarile proprii, apoi indata si pe ale femeiei.

Cumu se nu fia totulu enigma pentru ómeni de aceia, carii séu nu avura familia neci unadata, séu carii avendu familia, predomniti inse de unu adeveratu fatalismu turcescu, intru atata 'si uita de ea, in catu neci numele prunciloru sei nu le mai sciú. Se pré intielege, că pe ómeni de clasa acestora sub pretestu, că femeia ar fi unu misteriu pentru densii, neciunadata nu'i va dorea capulu de grija educatiunei si a cultivarei secului femeiescu.

Inse unde am ajunsu eu? Abia am inceputu se ve spunu, că dorescu, cá in viitoriu se ne luamu tempu de a medita si asupra culturei femeiloru nóstre, candu éca vediu, că patriale de óra acordate mie au si sboratu. Ce amu se facu mai departe? Cu voi'a onor. adunari generale voiu impartasi cate ceva in acésta materia in colónele fóiei asociatiunei; éra mai deaprópe voiu recomanda lectur'a de mare importantia a unoru auctori, carii s'au ocupatu inadinsu de educatiunea femeiloru; de aci incolo apoi suntu fórté siguru, că restulu ilu voru implini mamele cu abundantia.

Pentru astadata eu inchiaiu reproducendu in acésta materia numai sententiele unoru barbati geniali.

Renunitulu intre barbati de statu ai Angliei, Sheridan a dísu: „Cu catu femeile voru fi mai luminate, cu atata noi vomu fi mai luminati. Dela cultivarea spiritului femeiloru depende intielectiunea bar-

batiloru. Natur'a cu man'a femeiei scrie in anim'a barbatului.“

Napoleonu I. vorbindu adesea despre mama-sa dícea: „Viitoriulu unui copilu este totudeaun'a fapt'a mamei sale.“

Aimé-Martin díce: „Duóadieci de volume nu aru ajunge, spre a aduna tóte ecsemplele mari de inriurintia mamei, din cate se infatiosiedia memoriei nóstre.“

Brasiovu, in Augustu 1869. G. Baritiu.

Ad Nr. 190—1869.

Protocolulu siedintiei extraordinarie a comit. asoc. trans.

tienute in 22. Iuliu a. c. 1869 sub presidiulu Rev. dlui vicepres. Ioanne Hannia, fiindu de facia dd. membrii ai comitet. ilustr. sa dn. consil. aulicu Iacobu Bologa, ilustr. sa dn. consil. de finantia Petru Manu, dn. senatoru P. Rosca, dn. adv. dr. Ioane Nemesiu, dn. parochu si prof. Zach. Boiu, dn. secret. II. Ioane V. Rusu, dn. capitanu si cassariu alu asoc. Const. Stezariu si dn. redact. si bibliot. alu asoc. Nicolae Cristea.

§. 60. Dn. cassariu presentéza conspectulu despre starea cassei asoc. pre tempulu acestei siedintie, din carele se vede, că cass'a asoc. dupa subtragerea erogatoru de pana acum — are in proprietatea sa 40,083 fr. 55½ cr.

Se iea spre sciintia.

§. 61. Sub Nr. 174, 175 si 178 se presentéza alte conspecte despre interesele obvenitorie cu 1. Iuliu a. c. dupa couponii dela obligatiunile, aflatorie in proprietatea asociatiunei, si anume: a) dupa couponii dela obligatiunile urbar. trans. cá interese 703 fr. 8 cr.; b) dupa couponii dela obligatiunile de statu in v. a. 20 cr., ér in argintu 35 fr. 50 cr.; c) dela cass'a bancei „Transilvania“ érași cá interese 8 fr. 70 cr.

Spre sciintia.

§. 62. Se reportéza, că banii aflatori in moneta sunatória anume 35 fr. 50 cr. schimbanduse in val. austr. s'au capetatu 41 fr. 84 cr. v. a.

Spre sciintia.

§. 63. Secret. II. raportéza despre banii incursi dela siedintia din Iuniu a. c. parte cá tacsă de m. ord., parte cá oferte séu colecte, cum si cá prenumeratiuni la „Transilvania“, si anume: 1) prin vener. ordinariatu metrop. din Blasiu s'au trimisu cá colecta 15 fr. 20 cr., din care 10 fr. 15 cr. din protopopiatulu Palatcei, ér 5 fr. din protopop. Dergei (Nr. prot. agend.); 2) au incursu deadreptulu la secret. asociat. cá prenumeratiune la Transilvania si tacsă de m. ord. 24 fr. (Nr. 163); 3) prin dn. ministr. protopop. alu tractului Bagau Elia Luc'a s'au trimisu cá colecta adunata dela poporulu din tractulu protop. resp. 33 fr. (Nr. 169); 4) prin dn. vicariu in Fagarasiu Ioane Antonelli cá tacsă pentru dsa cá m. ord. pre a. 186⁸/₉ si pentru 1 ecs. alu acteloru adun. V. si VI. 6 fr. (Nr. 170); 5) prin dn. vicariu in Hategu Petru Popu cá tacsă de m. ord. dela 4 membrii 20 fr. (Nr. 171); 6) prin dn. asesoriu in Gherla Al. Nemesiu cá tacsă de m. ord. pentru dsa si altu membru, si anume: August. Munteanu, pre 186⁸/₉, 10 fr.

(Nr. 176); 7) dela dn. ases. la tabl'a regia Petru Piosiu pentru cate 1 ecsempl. din „Transilvani'a“ pre 1868 si 1869 4 fr. (Nr. 177); 8) prin dn. protop. si vicepres. si colect. alu asoc. Ioanu Hannia s'au administratu cá tacsă de m. ord. si colecta 15 fr. (Nr. 179); 9) prin dn. protop. si colect. in Brasiovu Ioanu Petricu cá tacsă 5 fr. (Nr. 180); 10) prin v. ordinar. metrop. din Blasiu s'au trimisu cá colecta adunata prin staruinti'a dlui protopopu in Clusiu Ioanu Pamfilie 42 fr. (Nr. 182); 11) prin dn. protopopu in Sabesiu Ioanu Deacu 26 fr. 48 cr., din care 16 fr. 48 cr. colecte, ér 10 fr. tacsă de m. ord. (Nr. 183); 12) prin dn. protop. Iacobu Lugosianu cá tacsă si pentru 2 diplome 12 fr. (Nr. 184); 13) prin dn. profes. si collectoriu alu asoc. Ioanu M. Moldovanu 75 fr. 10 cr., din care 60 fr. tacsă de m. ord., ér 15 fr. 10 cr. colecta adunata prin staruinti'a dlui protop. in Panade Ioanu Ignath (Nr. 185); 14) a mai incursu cá tacsă de m. ord. la cass'a asoc. cum si o prenumeratiune la „Transilvani'a“, cu totul 52 fr. v. a.

Dn. consil. aulicu Iacobu Bolog'a din raportulu acest'a aflandu, cá prin zelulu unoru dd. s'au adunatu colecte si oferte in suma mai marisóra, se afla indemnatu a propune, cá comitet. se binevoiésca prin resp. ordinariate a esprime multiumita zelosiloru contributori si mai alesu dd. Ioanu Pamfilie, protopopu in Clusiu, si Elia Luc'a, administr. protop. alu Bagaului, prin acaroru staruintia si zelu s'au adunatu oferte mai considerabile. Acésta propunere este sprijinita si de dn. senatoriu Petru Rosc'a.

Dn. vicepresiedinte propune, cá luandu spre sciintia raportulu despre banii incursi, totuodata zelosiloru staruitori si oferenti in favórea sporirei fondului asoc. se li se esprime recunoscintiia protocolarmente.

Comitetulu cu majoritate de voturi primí de a sa propunerea din urma, resp. a dlui vicepresiedinte, exprimandu prin acést'a la protocolu recunoscinti'a sa zelosiloru contributori si oferenti in favórea asoc.

§. 64. Secret. II. prelege numele aceluor domni, cari satisfacundu §-lui 6 din statute, s'au facutu membrii ord. noui ai asociat. si propune a li se dá resp. diplome.

Comitetulu insarcinéza pre secret. II. cu espedarea aceluora.

§. 65. Se presentéza testimoniulu scol. pre sem. II. an. scol. 186⁹/₉, produsu din partea stipendiatului asociatiunei Iosifu Masimu, studente in VI. clasa la scól'a reala din Sibiu, din carele se vede, cá numitulu teneru a raportatu clas'a gen. de progresu prim'a cu eminentia (Nr. 172).

Spre sciintia.

§. 66. Se prelege o scrisóra a dlui metropolitu de Alb'a-Iuli'a dr. Ioanu Vancea ddto. 15. Iuliu a. c. Nr. 1203, prin care la rogarea comitetului din 6. Iuliu a. c. Nr. 167, raspunde, cumca Escel. sa in obiectulu opurilor lui Clainu si Sincai, inca n'a primitu nemica dela prea-vener. ordinariatu episc. din Oradea-mare, dar l'a provocatu, cá se se enuncieze in asta

privintia, spre a puté dá dechiaratiunea oftata din partea comitetului (Nr. protoc. 186).

Se iea cu placere spre sciintia.

§. 67. Se presentéza sub Nr. 187 o alta scrisóra a vener. ordinariatu metrop. din Blasiu ddto. 7. Iuliu Nr. 1164 a. c., prin care in nesu cu o alta scrisóra din 3. Octobre Nr. 1433 din 1868, relativu la edarea si tiparirea cartiloru pentru scólele poporali pre spesele asociatiunei, raspunde, cumca scólele poporali fiindu confesiunali, si resp. ordinariatele avendu propriale tipografii, cartile scolastice inca nu se potú edá si tipari in altu modu, decatu sub inspectiunea resp. ordinariate si in tipografiele diecesane, séu archi-diecesane ale aceluora.

Conclusu. Se iea spre sciintia cu aceea, cá se se alature la proiectulu comitetului in obiectulu cestiuonatu, ce s'a satoritu in siedinti'a aceluia din 8. Iuliu a. c. cu scopulu de a se asterna prosimei adunari generale.

§. 68. Se presentéza sub Nr. 187 o charthia a presidiului societatiei „Romani'a“ din Vien'a, prin care acela arata, cá inalt. ministeriu de culte si invetiamentu in urm'a pasiloru facuti din partea junimei studióse romane, s'a dechiaratu aplecatu a créa o catedra de docentura pentru limb'a si literatur'a romana cu o remuneratiune anuale de cate 400—500 fr.; si dupace colegiulu profesor. alu universitatiei intrebatu in asta privintia, de ministeriulu de culte si invetiamentu, s'a esprimitu in contra denumirei unui invetiatoriu de limba asia numitu: Sprachmeister, aratandu necesitatea denumirei unui barbatu instruitu si adaptatu in literatur'a romana, presidiulu numitei societati din consideratiunea importantiei obiectului din cestiuone, se afla indemnatu a se adresá catra presidiulu asociatiunei transilvane, cu acea rogare, cá asociat. trans. in contielegere cu celcalalta societati literarie din Aradu si Bucovin'a, se binevoiésca a recomandá unu individuu in totu respectulu cualificatu pentru ocuparea catedrei de limb'a si literatur'a romana. Inse fiinduca unu atare barbatu neci decatu n'ar poté se subsiste in Vien'a cu o remuneratiune anuale cá cea susu amentita, presidiulu numitei societati din Vien'a se róga, a) cá asociatiunea se studieze, cum s'ar poté mari atare remuneratiune anuale? b) óre societatea romana liter. n'ar fi in stare a contribuí anualmente spre nunitulu scopu? c) óre n'ar fi bine a se rogá consistoriulu gr. orient. din Cernautiu, cá se esopezeze dela in. ministeriu incuviintiarea si sistemisarea unui salariu anuale din fondulu religionariu gr. or. alu Bucovinci.

Punenduse la discussiune resp. scrisóra a presidiului societatiei „Romani'a“ din Vien'a si dn. cons. Iacobu Bolog'a desvoltandu cu motive destulu de ponderóse, necesitatea crearei unei catedre de limb'a si literatur'a romana la universitatea din Vien'a, unde studiéza unu numeru considerabilu de teneri romani:

Comitetulu in consideratiunea importantiei acestei cestiuoni, la propunerea dlui protop. Boiu, se afla

motivatu a decide: cá pentru studiarea obiectului cestiunatu si modalitatea realizarii aceleia, se se aléga o comisiune de trei membrii, cu insarcinarea de a presentá in siedinti'a prosima o opiniune meritória in asta privintia. De membrii acestei comisiuni se alegeu dd. membrii ai comitetului Iacobu Bolog'a, dr. Ioanu Nemesiu si dn. parochu si prof. Zach. Boiu.

§. 69. Comisiunea insarcinata in siedinti'a comitetului din 15. Sept. 1868 §. 113 cu raportarea asupra proiectului relativu la infiintierea de reuniuni tienutali si agenture comunale pentru latírea activitatiei asociat. prin referentele seu si resp. propunatoriulu dn. consiliariu aulicu Iac. Bolog'a referéza in acestu obiectu.

Dupace dn. referente desfasiura pre largu principale conducatoriá, care le a avutu comisiunea in vedere, la esaminarea resp. proiectu, presidiulu pune la ordinea dilei pertractarea si desbaterea aceluia.

Deci cetinduse numitul proiectu in faci'a siedintiei, se supune desbaterei generale, si dupace membrii comitetului isi dederá opiniunile sale, se decise cu unanimitate, a se primi de substratu, resp. de basa pentru desbaterea speciale din punctu in punctu.

§. 70. Intr'aceea tempulu fiindu inaintatu si unu atare obiectu dupa importantia sa pretendiendu o desbatere speciale, pre catu se póte mai defecata, la propunea dlui redactoriu Cristea, se decide: a se amená desbaterea speciale pana la siedinti'a comitetului tienenda in un'a din dilele urmatóric si anume: luni in 26. Iuliu a. c. la 3 óre dupa amiadi.

Cu aceste protocolulu s'a inchiatu pre lá 7 óre dupa amiadi.

Datulu cá mai susu.

Ioanu Hannia mp.,
vicepresiedinte.

I. V. Rusu mp.,
secret. II.

S'a cetitu si verificatu in 26. Iuliu 1869.

Petru Manu. Dr. I. Nemesiu. Z. Boiu.

Oda pentru cronic'a lui S. Sincai catra Grig. Gica VV.

Cronic'a lui Sincaiu este unu tesauru,
Scumpu la totu romanulu celu adevveratu:
A sa aparintia n'are pretiu de auru,
Are pretiu de viatia, meritu nestimatu!

Originea nóstra e glorificata,
Faptele antice lumei dovedescu,
Ce au fostu strabunii nostri altadata
Si ce meritu are némulu romanescu!

Aici totu romanulu gloria'si gasesce:
Alu seu sufletu fie catu de amortitu,
Citindu asta carte se insufletiesce
Si 'n a sa cadere vede ce-a gresitu.

A Mariei tale generositate
A voitu, o! Dómné! a inavuti
Cu acestu tesauru o posteritate,
Care e menita a insufletí.

Dar pe candu acésta fapta laudata
Incumuna dulce pe Mari'a ta;
Candu pe tronulu tiei te 'ntorci inc'odata
Menitu cá se mangai suferintia sa;

Acum candu auror'a pare ca gonesce
Negrulu intunerecu ce ne-a 'nvelitu;
Candu unu sóre dulce ne fagaduesce
Fericirea, care de multu am doritu;

Da-ne, da-ne noua, Dómné prea 'naltiate
Pagine frumóse pentru viitoru!
Las'unu nume sacru la posteritate,
Cá se'lu reciteze pururea cu-amoru!

Cerulu se deschide, timpulu se arata,
Toti intórna ochii la Mari'a ta!
Viitorulu tiei, aci séu nici odata
Este timpu, o Dómné! a consolida.

1854.

G. Sionu.

(Dupa „Traianu.“)

Publicarea baniloru incursi

la asoc. dela sied. comit. din 26. Iuliu a. c. pana la
sied. aceluia din 3. Augustu c. n. 1869.

1) Prin dn. negociatoriu si col. asoc. in Muresiu-Osiorheiu Iosifu Fülep s'au trimisu la asoc. 35 fr. v. a. si anume: a) dela dn. negociatoriu Georgie Moldovanu tacsá pe 186⁸/₉ 5 fr.; b) dela dn. negot. Daniilu Moldovanu tacsá pe 486⁸/₉ 5 fr.; c) dela dn. negot. Iosifu Fülep tacsá pe 186⁸/₉ 5 fr.; d) dela dn. negociat. Ioanu Bardosi tacsá pe 186⁸/₉ 5 fr.; e) dela dn. negot. Erimia Ladosianu tacsá pe 186³/₄ 5 fr.; f) dela dn. asesoriu la tabl'a regia Antoniu Stoic'a tacsá po 186⁸/₉ 5 fr.; g) dela comunitatea bisericeii gr. cat. din Muresiu-Osiorheiu pre anulu 186⁸/₉ 5 fr. Sum'a 35 fr.

2) Prin dn. adv. dr. Aureliu Brote cá tacsá de m. ord. pre an. 186⁸/₉ pentru dn. jude scaun. in Miercurea Ioanu Macelariu 5 fr.

Sibiiu, 17. Augustu 1869.

Dela secretariatulu asoc. trans.

Dictionariulu

UNGURESCU-ROMANESCU

(Magyar-román szótár)

compusu de Georgie Baritiu, Brasiovu 1869, legatu usioru cu 3 fr. 20 cr., legatu tíepenu cu calcaia de piele (Halbfrenzband) 3 fr. 70 cr. v. a., se póte trage atatu dela auctoriu deadreptulu, catu si se póte comandá prin librerie totu cu pretiurile susu aratate, pentruca s'a ingrigitu, cá pretiulu se remana acelasi.

La cei mai departati dintre dd. abonati s'au trimisu ecsemplariile prin posta, din cauza ca ori ce alta ocasiune prompta si sigura a lipsitu. La cei cari au a primi cate 10 à 50 ecs. s'au trimisu prin carausi si pe calea ferata.

 Din „Transilvani'a“ mai avemu ecsemplaria din anulu curg. incependu dela 1. Ianuariu.

Din a. 1868 se afla ecsempl. legate, depuse la comitetu in Sibiiu. Pretiulu 3 fr. v. a.